

O‘ZBEKISTON SHAROITIDA ARXITEKTURAVIY SHAXARSOZLIK KOMPLEKSLARINI INNOVATSION SHAKLLANTIRISH

(O‘ZBEKISTONNING SHIMOLIY VILOYATLARIDA)

Karimov Ibrat Zafarjonovich

**Xorazm viloyati Urganch tuman 2-son kasb-hunar maktabi
direktorining yoshlar ishlari bo‘yicha o‘rinbosari.**

Annotatsiya: *Ushbu maqolada, O‘zbekiston sharoitida arxitekturaviy shaxarsozlik komplekslarini innovatsion shakllantirish (O‘zbekistonning shimoliy viloyatlari) haqida fikr va mulohazalar yuritiladi. Innovatsiya shaharsozlik komplekslarini o‘zgartirishning harakatlantiruvchi kuchidir. Barqaror infratuzilmadan tortib, jamoatchilikni jalb qilishgacha bo‘lgan ushbu innovatsion amaliyotlar shaharlarda jonli, bardoshli va yashashga yaroqli joylarni yaratishga yordam beradi. Dunyo rivojlanishda davom etar ekan, shaharsozlar, me‘morlar va ishlab chiquvchilar ushbu majmualarning shahar aholisining o‘zgaruvchan ehtiyojlariga moslashishi va javob berishini ta‘minlash uchun innovatsiyalarni qabul qilishda davom etishlari kerak.*

Kalit so‘zlar: *shaharsozlik, innovatsiya, ijtimoiy integratsiya, me‘moriy majmualar, zamonaviy dizayn, infratuzilmalar, dekorativ grafika, kompozitsiya, shaharsozlik komplekslari.*

Bugungi kunda yurtimizda yangi qurilayotgan ayrim binolarda milliylik ruhi sezilarli darajada namoyon etilgan. Binolarda ishlatilayotgan milliy ornamentlar va ularning zamonaviy ko‘rinishdagi talqini diqqatimizni o‘ziga jalb etadi. Shuni ta‘kidlash lozimki, binoda xoh u tarzda bo‘lsin, xoh interyerda, an‘anaviy dekorativ grafika elementlarining zamonaviy qiyofadagi ko‘rinishi binolarimizning ko‘rkiga ko‘rk qo‘shib turibdi. Ushbu sa’y-harakatlar orqali shaharsozlik majmualari nafaqat savdo va yashash joylari, balki ijodkorlik, madaniyat va aloqa markazlari ham bo‘ladi. Shahar rivojlanishidagi innovatsiyalar barqarorlikni rejalashtirish va tabiiy ofatlarga tayyorgarlikka taalluqlidir. Komplekslar tabiiy ofatlar va iqlim o‘zgarishi ta‘siriga qarshi turish uchun mo‘ljallangan. Yashil infratuzilmani, toshqinlarga chidamli dizaynlarni va samarali drenaj tizimlarini o‘z

ichiga olgan holda kompleksning buzilishlardan keyin tezda tiklanish qobiliyati yaxshilanadi.

Shaharlarning rivojlanishi millatning o'sishi va taraqqiyotini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. So'nggi yillarda O'zbekiston, xususan, uning Shimoliy hududlari me'moriy shaharsozlik majmualarida sezilarli o'zgarishlarga guvoh bo'ldi. Ushbu innovatsion loyihalar aholining hayot sifatini oshiradigan va mintaqaning umumiy iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo'shadigan barqaror, zamonaviy va estetik jihatdan yoqimli shahar maydonlarini yaratishga qaratilgan. O'zbekistonning Shimoliy hududlarida me'moriy shaharsozlik majmualarining innovatsion shakllanishi ko'rib chiqiladi.

An'anaviy va zamonaviy dizaynning integratsiyasi: O'zbekistondagi me'moriy shaharsozlik majmualarining muhim jihatlaridan biri an'anaviy dizayn elementlarini zamonaviy arxitektura bilan uyg'unlashtirishdir. Ushbu yondashuv zamonaviy shaharsozlik tamoyillarini qabul qilgan holda mintaqaning boy madaniy merosini saqlashga yordam beradi. An'anaviy motivlar, materiallar va me'moriy uslublar dizaynga kiritilgan bo'lib, o'tmish va hozirgi zamonning noyob aralashmasini yaratadi.

Barqaror va ekologik toza amaliyotlar: O'zbekistonda me'moriy shaharsozlik majmualarini shakllantirishda ekologik barqarorlik ustuvor vazifa hisoblanadi. Ushbu loyihalar ekologik toza materiallar, energiya tejaydigan texnologiyalar va yashil maydonlardan foydalanishni ta'kidlaydi. Shahar bog'lari, bog'lar va dam olish maskanlari majmualarga birlashtirilib, aholi uchun sog'lom va barqaror turmush tarzini targ'ib qiladi.

Aqlli infratuzilma va ulanish: Shimoliy O'zbekistondagi me'moriy shaharsozlik majmualari o'zining aqlli infratuzilmasi va aloqasi bilan ajralib turadi. Samarali transport tizimlari, aqlli tarmoqlar va raqamli ulanishni yaratish uchun ilg'or texnologiyalar qo'llaniladi. Texnologiyaning ushbu integratsiyasi komplekslarning umumiy yashash qobiliyatini oshiradi va aqlli shaharlarni yaratishga yordam beradi.

Aralash foydalanishni rivojlantirish: O'zbekistondagi majmualar jonli va ko'p funksiyali makonlarga mo'ljallangan. Ular turar-joy, savdo va dam olish maskanlari aralashmasini o'z ichiga oladi va aholi yashashi, ishlashi va o'ynashi mumkin bo'lgan o'zini

o'zi ta'minlaydigan ekotizimni yaratadi. Ushbu aralash yondashuv nafaqat qulaylikni oshiradi, balki ijtimoiy o'zaro ta'sir va jamoatchilik ishtirokini kuchaytiradi.

Madaniy va ijtimoiy integratsiya: O'zbekistondagi me'moriy shaharsozlik majmualari madaniy va ijtimoiy integratsiyaga ustuvor ahamiyat beradi. Ushbu loyihalar xilma-xillikni nishonlaydigan va jamiyat tuyg'usini rivojlantiradigan inklyuziv joylarni yaratishga qaratilgan. Madaniyat markazlari, muzeylar, san'at galereyalari va tomosha maydonchalari majmualarga birlashtirilib, mintaqaning boy madaniy merosini targ'ib qiladi va badiiy ifoda uchun platformalar yaratadi.

O'zbekistonning Shimoliy hududlarida me'moriy shaharsozlik majmualarining innovatsion shakllanishi mamlakatning barqaror va zamonaviy shaharsozlikka sodiqligidan dalolat beradi. An'anaviy dizayn elementlarini birlashtirish, ekologik toza amaliyotlarni qabul qilish va ulanish va ijtimoiy integratsiyani birinchi o'ringa qo'yish orqali ushbu majmualar aholi uchun jonli va yashash joylarini yaratadi. O'zbekiston rivojlanishi va o'sishi davom etar ekan, ushbu me'moriy mo'jizalar o'z fuqarolarining iqtisodiy rivojlanishi, madaniy boyishi va hayot sifatini yaxshilash uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi.

Innovatsion shaharsozlik majmualari rejalashtirish va loyihalash jarayonida mahalliy jamoalar va manfaatdor tomonlarni jalb qiladi. Birgalikda yaratish bo'yicha seminarlar, jamoatchilik bilan maslahatlashuvlar va onlayn platformalar aholiga o'zlarining afzalliklari va g'oyalarini aytishga imkon beradi. Ushbu inklyuziv yondashuv, ularda yashaydigan odamlarning ehtiyojlari va intilishlarini chinakam aks ettiradigan joylarga olib keladi.

Mavjud tuzilmalarni buzish o'rniga, ba'zi shaharsozlik majmualari adaptiv qayta foydalanishni o'z ichiga oladi. Ushbu innovatsion yondashuv eski binolarni, fabrikalarni yoki omborlarni tarixiy va madaniy ahamiyatini saqlaydigan zamonaviy, funksional maydonlarga aylantirishni o'z ichiga oladi. Bunday loyihalar nafaqat shahar merosini saqlashga hissa qo'shadi, balki shahar landshaftiga xarakter bag'ishlaydi.

Xulosa: Zamonaviy shaharsozlik majmualari endi alohida ob'ektlar emas, balki shahar infratuzilmasidagi o'zaro bog'liq tugunlardir. Velosiped almashish dasturlari, elektr transport vositalarini zaryadlash stantsiyalari va jamoat tranzitining takomillashtirilgan imkoniyatlari kabi transportdagi yangiliklar kirish imkoniyatini oshirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, raqamli ulanishning integratsiyasi aholining yuqori tezlikdagi internetga kirish va aqlli qurilmalar orqali aloqada bo'lishlari va xabardor bo'lishlarini ta'minlaydi.

Shaharsozlik majmualaridagi innovatsiyalar ko'pincha barqaror infratuzilma atrofida joylashgan. Qayta tiklanadigan energiya manbalarini, chiqindilarni boshqarishning samarali tizimlarini va yashil maydonlarni o'z ichiga olgan holda atrof-muhitga ta'sirini yumshatish va aholining hayot sifatini yaxshilash mumkin. "Aqlli shaharlar" tushunchasi ham kuchga kiradi, sensorli tarmoqlar, ma'lumotlar tahlillari va energiya tejaydigan qurilish dizaynlari kabi texnologiyalar ushbu komplekslarga birlashtirilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Axmedov M.K. O'rta Osiyo me'morligi tarixi. O'quv qo'llanmasi. 2005.
2. Qodirova T.F. O'zbekistonning istiqloq yillari me'morchiligi, Toshkent, 2004.
3. Zoxidov P.Sh.. Me'mor olami. T., 1998
4. Yusupova M.A. Buxoro xududining XVI-XX asrlardagi me'morchiligi Buxoro-Sharq durdonasi. Toshkent,2000.
5. M.M.Vaxitov, Sh.R.Mirzaev Me'morchilik 1,2,3, qismlar. Toshkent, Tafakkur, 2010.
6. Ojegov S.S., O'ralov A.S., Rahimov K.J. Landshaft arxitekturasi va dizayn. Samarqand, 2003.
7. Po'latov X.Sh. O'zbekiston arxitektura yodgorliklari. 2003.
8. Uralov A.S. O'zbekistonning o'tmishdagi jamoat binolar arxitekturasi. Sam., 2006.
9. Nozilov D.A., Uralov A.S. O'rta Osiyo me'morchiligi tarixidan lavxalar. 2004.